

emcdda.europa.eu

Taikinys – narkotikai

Europos narkotikų ir narkomanijos stebėsenos centro trumpas pranešimas

ISSN 1725-8510

Kovos su naujomis psichoaktyviosiomis medžiagomis veiksmai

Atsižvelgiant į tai, kad baudžiamosios teisės nuostatose turėtų būti aiškiai nustatyta, kokioms medžiagoms taikomos kontrolės priemonės, atradus psichoaktyvią medžiagą, kuriai teisinės kontrolės priemonės nėra taikomos, gali būti sudaryta galimybė tiekėjams pasipelninti keliant nežinomą pavojų vartotojų sveikatai. Tuomet institucijos gali nustatyti šias medžiagas ir įtraukti į medžiagų, kurioms taikomos kontrolės priemonės, sąrašą – procesas prasideda iš naujo. Pastarojo meto naujovės, leidžiančios pigiai susintetinti organines chemines medžiagas, taip pat interneto teikiamos galimybės keistis informacija ir prekiauti lėmė naujų psichoaktyviųjų medžiagų prieinamumo didėjimą precedento neturinčiu tempu. Šiomis medžiagomis gali būti prekiaujama miestų

centruose įsikūrusiose specializuotose narkotikų vartojimo reikmenų parduotuvėse ir lengvai įkuriamose interneto svetainėse, kurios sudaro galimybę naujo narkotiko vartojimui plisti šalių viduje ir tarptautiniu mastu. Dėl galimo psichoaktyviųjų medžiagų atsiradimo ir platinimo spartos kiekvienoje šalyje kyla sunkumų nusistovėjusiai teisės akty, skirtų tam tikros medžiagos kontrolei, priėmimo procedūrai. Per tuos keletą mėnesių, kol baudžiamojoje teisėje apibrėžiamos naujos medžiagos kontrolės priemonės, taip pat kol nustatoma, kokį pavojų kelia jos vartojimas, tiekėjai pakankamai pasipelnė. Politikai turi rasti naujų, greitesnių ir veiksmingų narkotikų kontrolės būdų, kuriuos taikant būtų apsaugota visuomenės sveikata ir kurie, jei įmanoma,

atgrasytų tiekėjus nuo bandymų atrasti naują medžiagą, kad galėtų tęsti procesą.

Valstybės narės turi gebėti greitai nustatyti ir mokslškai įvertinti rinkoje atsirandančias vis įvairesnes ir sudėtingas naujas medžiagas. Jų taikomi atsakomųjų priemonių mechanizmai turi būti tobulinami, kad veiksmingai ir našiai veiktų siekiant apsaugoti visuomenės sveikatą ir kad tai turėtų kiek įmanoma mažiau neigiamų pasekmių. Kontrolės priemonių taikymas remiantis kovos su narkotikais teisės aktais yra vienas iš keleto būdų pasiekti šį tikslą.

EMCDDA direktorius
Wolfgang Götz

Apibrėžimas

Nauja psichoaktyvioji medžiaga: grynos formos arba paruoštas naujas narkotikas ar psichotropinis narkotikas, kuris nėra įtrauktas į 1961 m. Jungtinių Tautų bendrąją narkotinių medžiagų konvenciją arba 1971 m. Jungtinių Tautų psichotropinių medžiagų konvenciją, tačiau jis visuomenės sveikatai gali kelti panašų pavojų, kaip ir į šias konvencijas įtrauktos medžiagos (Tarybos sprendimas 2005/387/TVR).

Trumpa pagrindinių klausimų apžvalga

1. Teismo medicinos laboratorijoms nėra paprasta aptikti ir nustatyti naujas psichoaktyvias medžiagas. Produktų tyrimas ieškant nežinomų ar nenumatytų medžiagų trunka ilgai, yra sudėtingas ir brangus. Dėl šios priežasties gali būti sudėtinga laiku ir tiksliai taikyti teisės aktų leidėjų nustatomas atsakomąsias priemones ir vykdyti teisėsaugos veiklą.
2. Teisiškai neįmanoma visų psichoaktyviųjų medžiagų neteisėto platinimo pripažinti nusikaltimu, todėl atsakomosios priemonės teisės aktais gali būti nustatomos tik šioms medžiagoms atsiradus rinkoje, bet ne iki tol.
3. Naujos psichoaktyviosios medžiagos gali kelti pavojų asmenų ir visuomenės sveikatai, taip pat socialinio pobūdžio pavojų, kuris daro poveikį platesnei bendruomenei. Tačiau kai tik jos pasirodo rinkoje, pradžioje trūksta informacijos apie su jomis susijusius pavojus.
4. Teisėkūros procedūra, kuria siekiama tam tikrą medžiagą įtraukti į kovos su narkotikais teisės aktuose nustatytą kontrolės priemonių taikymo sritį, trunka gana ilgai, kai kuriose šalyse – ilgiau nei metus.
5. Kontrolės priemonių taikymas naujai psichoaktyviajai medžiagai gali turėti nenumatytų ir nepageidaujamų pasekmių. Tai gali paskatinti ieškoti ir platinti pakaitinę medžiagą, kuriai netaikomos kontrolės priemonės ir kuri gali būti žalingesnė už pirminį variantą.
6. Kitų kontrolės būdų, nors ir greičiau įgyvendinamų, trūkumas – nepakankamos sankcijos, kurios turėtų ir atgrasomąjį, ir informavimo apie pavojų sveikatai įtaką. Taip pat jos gali būti neveiksmingos siekiant išvengti prekybos nauja medžiaga ir jos platinimo arba sustabdyti tokią veiklą.

1. Ankstyvojo įspėjimo sistemos

Europoje ankstyvojo įspėjimo sistemos, kuriomis naudojantis pranešama apie naujas psichoaktyvias medžiagas, veikia ir ES, ir nacionaliniu lygmenimis. Europos ankstyvojo įspėjimo sistema, sukurtą 1997 m., įgyvendina EMCDDA ir Europolas, o jos veikia grindžiama nacionalinių sistemų veikla. Tai daugiadisciplinis tinklas, kuriame renkama, vertinama ir sparčiai platinama informacija apie naujus narkotikus ir savo sudėtyje jų turinčius produktus. Per dvejus pastaruosius metus užregistruotas rekordinis naujų medžiagų, Europoje nustatytų pirmą kartą, skaičius: 2009 m. – 24 naujos medžiagos ir 2010 m. – 41 (žr. grafiką). Šiuo metu ES lygmeniu vykdoma maždaug 150 medžiagų stebėseną.

Nacionalinių ankstyvojo įspėjimo sistemų struktūra ar sudedamosios dalys skiriasi pagal konkrečius nacionalinius poreikius ir prioritetus, tačiau jų veikla orientuota ir į Europos sistemos poreikių tenkinimą. Skirtingų Europos šalių nacionalinės ankstyvojo įspėjimo sistemos skiriasi įvairiais aspektais, įskaitant šiuos: teisinė bazė; jų vieta vyriausybės sistemoje (sveikatos apsaugos ar teisėsaugos institucijose); jų veiklos mastas (vietos, regiono ar nacionalinis); joms skiriami išteklių. Jos taip pat gali skirtis sudėties ir kompetencijos požiūriu, pavyzdžiui, kai kurios ankstyvojo įspėjimo sistemos apima stiprius teismo medicinos ir toksikologijos tinklus, kai kurios vykdo iš vartotojų paimtų mėginių stebėseną, o kai kurios yra susijusios su greitojo reagavimo mechanizmu. Nacionalines ankstyvojo įspėjimo sistemas galima sustiprinti, naudojant kiekybinius narkotikų stebėsenos rodiklius, kokybinius mokslinius tyrimus ir daugiadisciplinius informacijos šaltinius, kaip antai sveikatos priežiūros paslaugų teikėjai, teisėsaugos organizacijos ir nepriklausomi mokslininkai. Vykdam šių sistemų veiklą, galima pasinaudoti naujausiais tyrimų ir technologijų pažanga ir gauti naudos iš veiksmingo ir laiku atliekamo visų partnerių keitimosi informacija.

2. Iniciatyvos kontrolės priemonės

Būtina aiškiai apibrėžti, kokios psichoaktyviosios medžiagos kontroliuojamos pagal baudžiamąją teisę. Tai grindžiama

Europos žmogaus teisių konvencijoje ir kai kuriose nacionalinėse konstitucijose įtvirtintu principu, kad niekas negali būti nuteistas už teisės pažeidimą, kuris jo darymo metu nebuvo laikomas nusikaltimu. Tuo remdamasis Europos Žmogaus Teisių Teismas nusprendė, kad baudžiamosios teisės nuostatose turi būti konkrečiai apibrėžta, kokia veika laikoma nusikaltimu. Tai reikėtų, kad kovos su narkotikais teisės akte nepamintoms medžiagoms juo nustatytos kontrolės priemonės netaikomos.

Tačiau Europos Žmogaus Teisių Teismo praktikoje numatyta, kad tam tikrus nusikaltimo požymius galima patikslinti ir jais papildyti pradinę nusikaltimo apibrėžtį. Airijoje ir Jungtinėje Karalystėje naudojamos bendrinės kontroliuojamų cheminių medžiagų šeimų apibrėžtys. Kontroliuojamų narkotikų analogais ar dariniais gali būti vadinamos panašios sudėties ar poveikio medžiagos ir dėl to prie jų būtų priskiriama daugiau įvairių medžiagų nei pagal bendrinę apibrėžtį. Toks skirstymas gali būti taikomas visoms pagal kovos su narkotikais teisės aktais kontroliuojamoms medžiagoms (kaip Bulgarijoje, Norvegijoje), pasirinktoms kategorijoms (Latvijoje, Maltoje) arba tik vienai mažai grupei (Liuksemburge). Tačiau kai kurios valstybės narės nurodė, kad patirs sunkumų įgyvendindamos bendrinę apibrėžties sistemą, kadangi dėl to reikės keisti pirminius teisės aktus arba tai gali prieštarauti konstituciniams principams. 2010 m. Airijoje buvo priimtas teisės aktas, kuriuo draudžiama parduoti bet kokias priklausomybę sukeliančias ar žalingas psichoaktyvias medžiagas žmonėms vartoti. Lenkija taip pat uždraudė narkotikų pakaitalų prekybą. Visapusiškai įvertinti šį būdą dar per anksti.

3. Rizikos vertinimas

Nacionalinės sistemos naujų psichoaktyviųjų medžiagų keliamai rizikai vertinti veikia daugumoje ES valstybių narių. Naudojantis šiomis sistemomis nagrinėjamas naujų medžiagų keliamas pavojus sveikatai ir socialinio pobūdžio pavojus skirtingais etapais – nuo gamybos ir prekybos iki vartojimo. Taip pat jas taikant gali būti vertinamas galimas organizuotų nusikalstamų grupuočių dalyvavimas ir galimų kontrolės priemonių padariniai. Iš 26 šalių, kurioms prieinama

informacija, šešios nenurodė, kad jose veiktų rizikos vertinimo sistema, kuri būtų teisinės kontrolės procedūros dalis. Rizikos vertinimo sistema tiesiogiai numatyta šešių šalių kovos su narkotikais teisės aktuose, septyniose šalyse ji iš dalies oficialiai įtvirtinta, o likusiose septyniose ji gali veikti *ad hoc* pagrindu. Daugumoje šalių šios sistemos veiklą vykdo valstybės pareigūnai, o keturiose šalyse (Vengrijoje, Nyderlanduose, Austrijoje, Jungtinėje Karalystėje) – nepriklausomos mokslo įstaigos.

Maždaug pusė ES valstybių narių teisiniu požiūriu medžiagas skirsto pagal jų daromos žalos lygį, o rizikos vertinimas gali padėti tiksliai klasifikuoti daromą žalą ir teikti visuomenei informaciją apie ją. Žiniasklaidoje teikiami duomenys apie numanomą žalą gali padidinti spaudimą dėl teisės aktuose nustatytų kontrolės priemonių, kol pagrindiniai duomenys dar nėra žinomi. Tačiau esant požymių, jog vartojančiųjų naujas psichoaktyvias medžiagas yra palyginti nedaug, būtina tai vertinti atidžiau, kad nurodžius daug didesnę šių medžiagų keliamą pavojų nesumažėtų duomenų patikimumas. Nedaug šalių vėliau, kai tampa prieinama nauja informacija, pakartotinai vertina savo sudarytos klasifikacijos tikslumą.

4. Spartesni, bet prižiūrimi procesai

Laikotarpiu, per kurį naujai medžiagai pradedamos taikyti kontrolės priemonės, trukmę lemia vykdoma procedūra, taikomų teisės nuostatų pobūdis ir reikalingo patvirtinimo lygmuo. Pavyzdžiui, sudėtinga teisės akto keitimo parlamente procedūra, kuriai reikalingas valstybės vadovo patvirtinimas, truks ilgiau nei paprastas nutarimo, kurį pasirašo vienas ministras, pakeitimas. Siekiant išspręsti vilkinamą procedūrų problemą, Vokietijoje ir Nyderlanduose buvo sukurtos ypatingųjų atvejų sistemos, kuriomis sudaroma galimybė metams nustatyti tam tikrai medžiagai laikinas kontrolės priemones pritarus tik vienam ministrui, o ne visai vyriausybei; jei procedūra dėl nuolatinės kontrolės nebūtų pradėta vykdyti per metus, apribojimai būtų panaikinti. Kai kuriose kitose šalyse taikomos greito veikimo sistemos, skirtos nuolatinėms medžiagų kontrolės priemonėms nustatyti per trumpesnį teisėkūros proceso metu vykstančių konsultacijų laikotarpį nei nustatyta. Švedijoje,

kol institucijos svarsto, ar tam tikra medžiaga atitinka narkotiko apibrėžtį, kad tai patvirtinus ji galiausiai būtų įtraukta į kontroliuojamų narkotikų sąrašą, taikomas atskiras Sveikatai pavojų keliančių prekių įstatymas, kuriuo sudaroma galimybė nedelsiant priskirti medžiagą prie tų, už kurių pardavimą ar laikymą taikomos griežtos baudmos. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvoje 98/34/EB reikalaujama, kad apie vykdomus nacionalinius veiksmus, ribojančius Bendrijos vidaus prekybą, būtų pranešama prieš tris mėnesius, bet šis reikalavimas dėl svarbių su visuomenės sveikata ir saugumu susijusių priemonių gali būti netaikomas.

5. Nenumatyti kontrolės padariniai

Vykdamas ES rizikos vertinimo procedūrą svarstoma, kokių padarinių gali turėti kontrolės priemonės – medžiaga, kuriai neseniai pradėtos taikyti kontrolės priemonės, gali būti keičiama kita nekontroliuojama medžiaga, kurios poveikis kartais būna daug sunkesnis. Pavyzdžiui, gali būti, kad kontrolės priemonių taikymas GHB (gama-hidroksibutirinei rūgščiai) lėmė jos cheminio ir metabolinio pirmtako GBL (gama-butirolaktono), kuris yra mažų mažiausiai toks pat pavojingas, kaip GHB,

vartojimo padidėjimą. Pradėjus taikyti kontrolės priemones haliucinogeniniams grybams, kurių sudėtyje yra psilocino, kai kurie mažmenininkai pradėjo siūlyti grybą *Amanita muscaria*, kuris pavojingas dėl didelio toksiškumo. Kai Europoje buvo pradėtos taikyti kontrolės priemonės mefedronui, interneto mažmenininkai kaip jo pakaitalą ėmė reklamuoti nafironą. Tačiau daugelyje mėginių vietoj nafirono aptikta vienos ar kelių rūšių kontroliuojamų katinonų arba kitų medžiagų, cheminių požūrių nesusijusių su nafironu.

Išlaikyti aukšto lygio naujų narkotikų priežiūrą gali būti brangu, nes tam reikia nustatyti naujas medžiagas, kurių vis daugėja, ir vykdyti jų keliamo pavojaus ir reikiamų atsakomųjų priemonių mokslinius tyrimus. Norint įtraukti naujas psichoaktyvias medžiagas į kovos su narkotikais teisės aktuose numatytą kontrolės priemonių taikymo sritį, taip pat reikia išteklių toms priemonėms įgyvendinti. Šio požūrio besilaikančioms šalims visais atvejais kyla nacionalinės sistemos perkrovimo rizika. Atsižvelgdamos į tai, Nyderlandų ir Jungtinės Karalystės mokslinės rizikos vertinimo grupės pateikė rekomendacijas, kritikuojančias baudžiamąsias tam tikrų medžiagų (atitinkamai haliucinogeninių grybų ir kato)

tiekimą kontrolės priemones, ir pasiūlė, užuot jas taikius, daugiau dėmesio skirti prevencijos programoms.

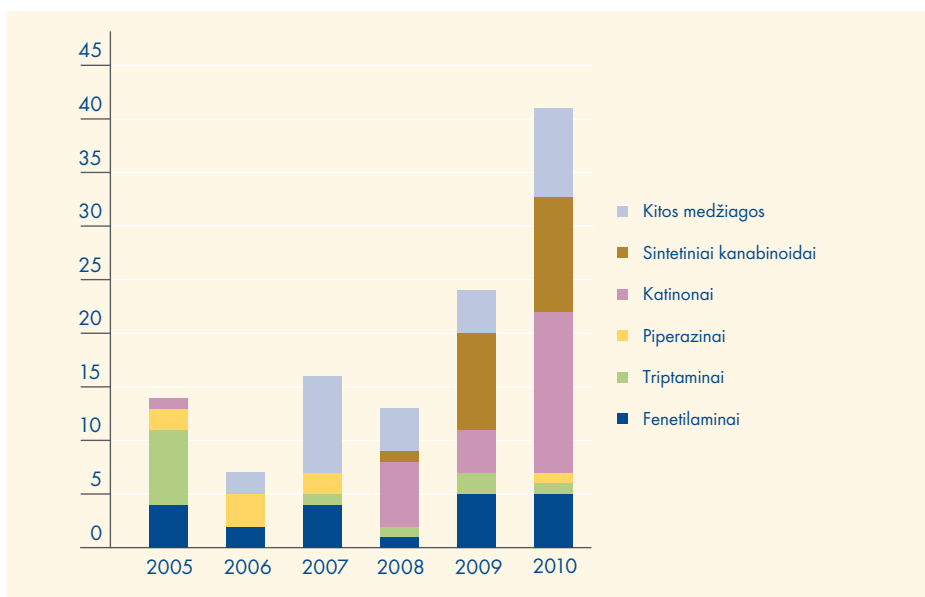
6. Ar veiksmingi kiti teisės aktai?

Kai kuriose Europos šalyse naujo narkotiko atviram platinimui sustabdyti buvo sėkmingai naudojami kiti teisės aktai. Šie teisės aktai pagrįsti suderintomis ES apibrėžtimis, kurios jau turėtų būti vartojamos visose valstybėse narėse. Remiantis reglamentais, pagal kuriuos reikalaujama, kad parduodamos prekės ar maisto produktai būtų aiškiai ir tiksliai pažymėti atsižvelgiant į numatytą jų vartojimą, buvo konfiskuota „Spice“ produktų, ant kurių nebuvo etikečių valstybine kalba (Italijoje), ir mefedrono, kuris buvo žymimas kaip vonios druska ar augalų trąšos (Jungtinė Karalystė). Naujai psichoaktyviajai medžiagai taikydamos suderintą ES vaistinio preparato apibrėžtį, nacionalinės vaistų agentūros gali uždrausti ją neteisėtai importuoti, ją prekiauti ar ją platinti. 2009 m. Austrijoje „Spice“ produktai buvo įtraukti į ne baudžiamąjį pobūdžio teisės aktą, reglamentuojantį vaistus, ir tai buvo veiksminga siekiant sustabdyti atvirą prekybą „Spice“ produktais ir jų platinimą Austrijoje, tačiau kartu buvo išvengta vartotojų traukimo baudžiamajon atsakomybėn. Importo draudimų taikymas Austrijoje („Spice“ produktams) ir Jungtinėje Karalystėje (mefedronui) padėjo sustabdyti atvirą platinimą.

Galimybes jaunimui įsigyti naujų medžiagų galima sumažinti pardavimo vietoms taikant licencijų išdavimo arba amžiaus apribojimo priemones. Šios priemonės gali būti panašios į taikomąsias alkoholio ir tabako pardavimui reguliuoti, tačiau jos taip pat gali būti taikomos, pavyzdžiui, Nyderlanduose – teisėtai marihuana prekiaujantiems barams (angl. *coffee shops*) ir Jungtinėje Karalystėje – butano dujų bei tirpiklių produktų pardavimui.

Laikantis visų šių požūrių remiamasi naujausiomis Jungtinių Tautų narkotikų kontrolės ir nusikalstamumo prevencijos biuro rekomendacijomis, kuriomis raginama pabrėžti sveikatos apsaugos teisės aktų įgyvendinimo svarbą ir daugiausia dėmesio skirti tiekėjams užuot baudus visus vartotojus.

Naujų psichoaktyviųjų medžiagų, apie kurias pagal Tarybos sprendimą 2005/387/TVR pranešta Europos ankstyvojo įspėjimo sistemai, skaičius

„**Taikinys – narkotikai**“ – tai Lisabonoje įsikūrusio Europos narkotikų ir narkomanijos stebėsenos centro (EMCDDA) leidžiamų trumpų pranešimų serija. Šie pranešimai skelbiami reguliariai 23 oficialiosiomis Europos Sąjungos kalbomis, taip pat norvegų ir turkų kalbomis. Originalo kalba – anglų. Kopijuoti ir dauginėti bet kurį pranešimą leidžiama, nurodžius šaltinį.

Norėdami tapti nemokamos prenumeratos abonentu, nurodykite savo poreikius elektroniniu paštu: publications@emcdda.europa.eu

Cais do Sodré, 1249-289 Lisabona, Portugalija
Tel. +351 211210200 • Faks. +351 218131711
info@emcdda.europa.eu • www.emcdda.europa.eu

Išvados ir politikos gairės

1. Aptikti ir nustatyti naujas psichoaktyvias medžiagas joms pasirodžius rinkoje yra pirmi žingsniai, siekiant įvertinti galimą naujų narkotikų pavojų ir galiausiai nustatyti jų kontrolės priemones. Gebėjimas įvykdyti šią užduotį yra esminė ankstyvojo įspėjimo sistemos dalis.
2. Taikant rizikos vertinimo sistemas galima gauti informacijos, kuri padėtų vykdyti teisėkūros procesą. Rezultatai gali būti panaudoti tiksliai ir patikimai informacijai apie su medžiaga susijusios žalos riziką visuomenei teikti. Tiksliniai moksliniai tyrimai yra labai svarbūs, siekiant sukurti tvirtą patikimų duomenų pagrindą rizikai vertinti ir kontrolės priemonėms nuolat pateisinti.
3. Svarbus politikos tikslas – tinkamai suderinti naujoms medžiagoms taikomų atsakomųjų priemonių greitumo ir mokslinių duomenų pakankamumo bei teisėkūros priežiūros klausimus.
4. Kovos su narkotikais teisės aktuose dėmesys turėtų būti skiriamas medžiagoms, keliančioms didelį pavojų sveikatai ir socialinei grėsmę. Kitos priemonės, suderintos su prevencijos programomis, gali būti naudojamos siekiant įtikinti nepradėti vartoti nekontroliuojamų medžiagų, kurios nebūtinai yra saugios.
5. Svarbu apsvaistyti, ar taikant galiojančius teisės aktus, kaip antai vartotojų apsaugos ir vaistus reglamentuojančius teisės aktus, galėtų būti pasiektas norimas tikslas; atsakomųjų priemonių spartumas gali būti svarbesnis už jų griežtumą. Importo draudimais galima sumažinti spaudimą vietos teisėsaugos sistemoms.
6. Europos Komisija, bendradarbiaudama su ES šalimis, EMCDDA ir Europolu, rengia naujas teises nuostatas, padėsiančias geriau kontroliuoti psichoaktyvias medžiagas Europos Sąjungoje.

Pagrindiniai šaltiniai

EMCDDA (2006), *Hallucinogenic mushrooms*, „Thematic paper“, Europos narkotikų ir narkomanijos stebėsenos centras, Lisabona (<http://www.emcdda.europa.eu/html.cfm/index31208EN.html>).

EMCDDA (2007), *Early-warning system on new psychoactive substances: operating guidelines*, Europos Sąjungos leidinių biuras, Liuksemburgas.

EMCDDA (2008), *GHB and its precursor GBL: an emerging trend case study*, „Thematic paper“, Europos narkotikų ir narkomanijos stebėsenos centras, Lisabona (<http://www.emcdda.europa.eu/publications/thematic-papers/ghb>).

EMCDDA (2009), *Legal responses to new psychoactive substances in Europe*, Europos narkotikų ir narkomanijos stebėsenos centras, Lisabona (<http://www.emcdda.europa.eu/publications/legal-reports/control-systems>).

EMCDDA (2010), *Risk assessment of new psychoactive substances: operating guidelines*, Europos Sąjungos leidinių biuras, Liuksemburgas.

EMCDDA (2011), *Report on the risk assessment of mephedrone in the framework of the Council decision on new psychoactive substances*, Europos Sąjungos leidinių biuras, Liuksemburgas.

Informacija žiniatinklyje

EMCDDA narkotikų apibūdinimas:

BZP ir kiti piperazinais (BZP and other piperazines)

<http://www.emcdda.europa.eu/publications/drug-profiles/bzp>

Sintetiniai kanabinoidai ir „Spice“ produktai (Synthetic cannabinoids and 'Spice')

<http://www.emcdda.europa.eu/publications/drug-profiles/synthetic-cannabinoids>

Sintetiniai katinonai (Synthetic cathinones)

<http://www.emcdda.europa.eu/publications/drug-profiles/synthetic-cathinones>

Sintetiniai kokaino dariniai (Synthetic cocaine derivatives)

<http://www.emcdda.europa.eu/publications/drug-profiles/synthetic-cocaine-derivatives>

Tarybos sprendimas 2005/387/TVR dėl keitimosi informacija apie naujas psichoaktyvias medžiagas, jų rizikos įvertinimo ir kontrolės

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2005:127:0032:0037:LT:PDF>

Leidinių biuras

OFICIALUS LEIDĖJAS: Europos Sąjungos leidinių biuras
© Europos narkotikų ir narkomanijos stebėsenos centras, 2011
DIREKTORIUS: Wolfgang Götz
AUTORIAI: Brendan Hughes, Ana Gallegos, Roumen Sedefov
REDAKTORIUS: Peter Fay
GRAFINIS APIPAIDALINIMAS: Dutton Merryfield Ltd, Jungtinė Karalystė
Printed in Belgium